ДОСЛІДЖЕННЯ
міжнародної практики та визначення механізмів підтримки власників та управителів об'єктів з використанням фінансових інструментів підтримки дотримання стандартів доступності

Досвід Європейського Союзу

У країнах ЄС зазвичай фінансування заходів з облаштування доступності здійснюється через структурні фонди ЄС:

Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF)

Основний інструмент фінансування інфраструктурних проєктів, зокрема у сфері охорони здоров'я, освіти, соціального житла, транспорту.

Умова для фінансування: відповідність принципам універсального дизайну та доступності для всіх, включаючи людей з інвалідністю.

З 2021 року діє вимога, що всі об'єкти, які фінансуються з ERDF, мають бути безбар'єрними (відповідно до Common Provisions Regulation).

Поширене співфінансування проєктів — до 85% покриття витрат з фонду.

Європейський соціальний фонд+ (ESF+)

Підтримує проєкти у сфері працевлаштування, освіти та соціального включення осіб з інвалідністю.

Через ESF+ фінансуються адаптації робочих місць, навчання, інституційна підтримка доступного сервісу.

Можливе фінансування м'яких заходів (наприклад, розробка стандартів, консалтинг, навчання управителів об'єктів щодо доступності).

Фонд відновлення та сталого розвитку (Recovery and Resilience Facility)

В рамках післяковідного відновлення ЄС передбачено фінансування масштабних проєктів модернізації, включаючи:

- реконструкцію будівель із забезпеченням доступності;
- цифровізацію адміністративних послуг (із дотриманням цифрової доступності);
- транспортні інфраструктурні проекти з врахуванням безбар'єрних рішень.

Зокрема, в Іспанії, Португалії та Польщі значна частина коштів Recovery Fund спрямована на модернізацію громадських будівель із врахуванням потреб осіб з інвалідністю.

Досвід Австралії

В Австрації на державному рівні діють такі програми фінансування з метою облаштування житла: *National Disability Insurance Scheme (NDIS)* та *Home Modifications Scheme*.

Механізми: безоплатні послуги оцінки потреб, цільові субсидії та місцеві програми за участю бізнесу.

Також, діють такі механізми фінансової підтримки власників та управителів об'єктів:

- гранти / субсидії – від Уряду, муніципалітетів, міжнародних донорів.
- податкові пільги – за витрати на усунення бар'єрів.
- пільгові кредити – для малого бізнесу чи ЖК-сектору на адаптацію приміщень.
- співфінансування з боку міст чи громад – особливо в пілотних проєктах.

Досвід США

В США діють такі податкові стимули як *ADA Tax Credit* та *Barrier Removal Tax Deduction.*

Інформація щодо ADA Tax Credit

Суть програми: компенсація до 50% витрат на доступність.

Максимальне фінансування до $10,250 витрат на рік → $5,000 податкового кредиту.

Хто може скористатись: малий бізнес (до $1 млн доходу або ≤30 працівників).

Поширюється на установку пандусів, автоматичних дверей, інформаційні таблички шрифтом Брайля, послуги перекладача мови жестів, облаштування санітарно-гігієнічних приміщень.

Заявка на участь у програмі подається за формою IRS Form 8826.

Інформація щодо Barrier Removal Tax Deduction

Суть програми: Додаткове списання витрат на адаптацію об'єктів.

Максимальне фінансування до $15,000 на рік (сумісне з ADA Credit).

Хто може скористатись: будь який бізнес.

Поширюється на проведення поточних та капітальних ремонтів з метою облаштування елементів доступності (встановлення пандусу, тактильних елементів, дверей, ліфтів, санітарно-гігієнічних приміщень).

Також в США надаються цільові гранти та субсидії, а саме:

- Community Development Block Grant (CDBG) — субсидії на модернізацію інфраструктури з акцентом на доступність;
- HOME Investment Partnerships Program — включає вимоги до доступного житла.

Такі гранти та субсидії фокусуються переважно на житловому секторі, але частина програм часто охоплює публічні/комерційні об'єкти у містах.

У рамках місцевих ініціатив багато штатів та міст пропонують локальні гранти (зокрема, Нью-Йорк та Сан-Франциско). Таким прикладом є «Accessibility Improvements Grants», у рамках якого надають грант у розмірі $5–25 тис. на адаптацію малого бізнесу.

Досвід Канади

У Канаді створено фонд, який є ключовим інструментом підтримки адаптаційних проєктів «Enabling Accessibility Fund» (EAF). У рамках фонду отримують допомогу приватні підприємства (включно з малим і середнім бізнесом), муніципалітети, громадські організації.

Типи проєктів відповідно до суми фінансування: small projects - до $100,000; mid-sized projects - від $100,000 до $3,000,000.

Цільове призначення коштів:

- елементи фізичної доступності (пандуси, ліфти, поручні);
- елементи цифрової доступності (електронні двері, аудіогіди);
- інфраструктура в громадських просторах (спортивні майданчики, парки, зупинки транспорту).

Механізм діяльності фонду: щорічні конкурсні набори заявок, із чіткими технічними вимогами до проєктів.

Також паралельно діє організація Canada Mortgage and Housing Corporation (CMHC), яка фінансує модернізацію житла, в т.ч. адаптацію для людей з інвалідністю.

У рамках CMHC реалізовуються такі програми:

- Residential Rehabilitation Assistance Program (RRAP) — субсидії на перебудову приватних житлових будинків з метою забезпечення доступності;
- National Housing Co-Investment Fund — підтримка доступного житла.

Висновки для впровадження в Україні

Вивчення міжнародної практики, зокрема досвіду США та Канади, свідчить про ефективність комплексного підходу до стимулювання дотримання стандартів доступності через фінансові інструменти. Особливо результативними є механізми надання цільових грантів (як у Канаді через Enabling Accessibility Fund) і податкових стимулів (як у США), що дозволяють

не лише накладати вимоги, а й підтримувати їх виконання. Важливо, що ці інструменти доступні як для громадського сектору, так і для малого бізнесу, що суттєво розширює масштаби впровадження доступності.

В українських умовах доцільно застосувати ідею створення «Фонду Безбар'єрності» з державним та донорським фінансуванням, основним завданням якого буде фінансова підтримка проектів, спрямованих на усунення бар'єрів у фізичному середовищі. Такий фонд може діяти через механізми грантів на конкурсній основі, з чіткими пріоритетами (наприклад, школи, лікарні, муніципальні установи, громадський транспорт, малий бізнес у сфері послуг). Це дозволить цілеспрямовано підтримувати ініціативи на умовах співфінансуванням зі створення універсального дизайну.

Ключовою перевагою такого підходу є не лише фінансова допомога, а й зміна мотивації власників і управителів об'єктів — від пасивного очікування коштів з державного бюджету до активного планування змін.

Важливо поєднати роботу Фонду з наданням технічної допомоги, типових рішень, а також із публічною комунікацією про ефективні безбар'єрні рішення/проекти як приклади для наслідування. У поєднанні з співфінансуванням з боку місцевих бюджетів, це створить дієвий механізм підтримки впровадження стандартів доступності на практиці.